

S JAZYKEM

OD INKOUSTU

Jaroslav Kovanda

Fejetony a jiné texty z let 1997–2009

Copyright © Jaroslav Kovanda, 2010
Preface © Milan Libiger, 2010

ISBN 978-80-87497-00-5

Co s načatým životem

Krásná věta „Žít na takové planetě je jenom ztráta času“ se kdysi podařila ruskému epigramatikovi Iljovi Ilfovi.

Jenže co s ní, co s načatým životem, jak zase říkával kdysi můj soudruh v práci na kulisácké šatně, většinou po pátém pivu, a k tomu ještě dodával: „Kudrrrrva (on krásně ráčkoval), jestli je toto život, o kterém jsem tolik četl!“

Ano, valí nám ten sněh na střechy, za límce, na lopaty a ne a ne přestat. Situace některých lidí je tak zoufalá, že dokonce začali věřit novinám. Mě například teď děsně trápí, jestli v té soutěži, co se do ní přihlásilo 1 111 hříček přírody (krásných + chytrých!), zvítězí moje favoritka, ta, co už vyhrála i Miss mléko!

Ale vážněji: I já se často budívám s bolestí hlavy, i já, než ráno spočítám to moje Má dáti – Dal, než začnu psát nějaký ten optimisticky laděný fejtoš, říkám si často: Kdyby nás ve škole místo těch -ných, -natých, -itých, -ičitých, -ečných, -ičných, -ových, -istých, -ičelých učili raději zvládnání životních kotrmelců, že nějaký takový předmět s názvem třeba „SMRVOT anebo ŽIRT“ že by bodl. Jenže kdo by jej měl učit? Paní učitelky? Páni učitelé? Lidé z praxe, nejlépe ti pětkrát rozvedení, třikrát přestěhovaní, životem protřelí proutníci?

Nevím. Mě aspoň nejmíc vyučil jeden můj bývalý žák, kterého jsem kdysi „paidagogoval“^{***} v jedné školičce na Valašsku a s nímž jsem se setkal poprvé po škole až při předávání řidičáku v restauraci na Janušnici, tam, co je teď ten frc. Já jsem si byl pro řidičák, on coby řidič sanity pro jakési potvrzení o přezkoušení zřejmě po odebrání. Seděli jsme tam u kofol a čekali, až nám svazarmov-

ští bossové přinesou papíry, a protože dlouho nešli, sedělo se u těch kofol a kecalo, a nejvíc můj bývalý žák Bohuš H., který mně vyprávěl:

„Naša pětičlenná rodina patřila po osmačtyřicátém roce k největším kulackým klanům na Valašsku. I když polovinu pozemků nám zabrala negdy koncem padesátých let Detona, měli jsme pořád ešte ke stovce hektarů. A gdo si myslíš (hned mně začal tykat), že nejvíc z nás tří děcek na nich dřel? No přece nejstarší, Bohušek.

Takže do školy jsem chodil enom negdy.

Finda, pamatuješ? – náš třídní, byl z toho už pěkně nervózní, a tak sa přišel jednúc k nám na kotáry přeptat, co se mnú je. No a gdyž mě viděl, že coby sedmák coby řidič jezdím na traktoru, akorát jsme vyorávali zemáky, všechny neomluvené hodiny v třídnicí bez mrknutí oka vyměnil za omluvené...

A v osmé třídě, v šestašedesátém, to už na škole nebyl, jsem sa zamiloval do češtinářky. Bylo to vzájemné. Enomže ona sa o pololetí přestěhovala do Prahy, na Bolzánovou. Co myslíš, že jsem tedy dělal? V sobotu jsme mívali enom do jedenásti, tož já hned na jeho pionýra a vijó přes Neubuz, Vizovice, Zlín, Přerov, Svitavy, Pardubice do Prahy. K půlnoci jsem byl před jejím privátem, stačilo hodit kaménkem do okna. Negdy jsem sa vracal v nedělu, ale negdy nám to tak šmakovalo, že až v pondělí ráno. V Koruně jsem sa stavil na nejaký ten bramborák a zas hezky přes Pardubice, Svitavy, Zlín, Vizovice a Neubuz dom. Ve škole to bylo omluvené a naši si mysleli, že su s kámošem ze Slavičina na honě...“

To čekání na papíry nemělo konce, ale mně to moc nevadilo. Kde už se něco kloudného dovíš, když ne mezi lidem. Pokud si vzpomínám, tak jsme ještě několikrát „šli s pískem na keramiku“, a taky

„zamknout kolo“ a „odmocnit se“, protože ta kofola byla hrozná; hodte do ní klíče a do rána jsou rezavé jak liška, nadával kdosi z čekatelů, a protože byl ještě čas, vzpomněly se klobásky, klobáse, to fajnové dvojnožkové, co je pro nás chlapy po třicítce daleko důležitější než to dvounožkové ze soutěží (viz výše), načež Bohuš na mne spustil, že „esli chcu dělat klobáse, tak to mosím vzít tak ze sto osmdesát kilo vepřového, k temu maso tak ze 130 králíků, u nás sa říká kotrn, a ingredience čítej taky na kila...!“ Načež vstoupila do dveří milá komise a bylo po kofole...

Ano, Bohuš H., můj bývalý žák, ten by se na to hodil, ten má talent pro život, ten by nás malověrné měl všechny paidagogovat!

*) z řečtiny ten, kdo paidos – dítě ago – vedu, vede...

Máloznámí...

Už jsem tamtudy, jak říká můj jeden známý: tumatudy, dlouho nešel. Až nedávno. Jiná moje známá tam seděla pod jabloní a poslouchala trandák. Dali jsme řeč, trandáček potichu vyhrával, když kolem akorát šel postarší pán, a když přešel, ta moje známá hned: Děvkař jeden. (To píšu pro noviny, ve skutečnosti té mojí známé naráz jako by jazyk utekl z úst, celou pavlač vymetl, a když se do opuštěné vrátil, dovedete si představit, jak ten pán zpráskaný takovým jazykem asi vypadal.) Ptal jsem se: Co to? Že prý zahýbá své mladé manželce s účetní z protější školy. Takovým prý by měli!, však víte co. Darebák. A zesílila raději trandáček. Akorát v něm jeden postarší pán něco klokotal. Povídám: A co ten? A známá řekla: To je umělec. To není žádný děvkař, a se zasněnýma očima dodala, Karel má prostě jenom rád ženy...

Kdybych to chtěl zveršovat, řekl bych: A byl jsem poklizený.

Vůbec jako bychom žili neproporčně. S jiným málo známým jsem byl tuhle v jedné garáži na pivě. Vykládal jsem mu, co všechno jsem v poslední době stihl, že ale dvě knížky jsem vydal, že o mně napsali ve Zlínských novinách, že budu mít výstavku oxeroxovaných kreseb a že Pavel Dostál mě nechal pozdravovat. Načež on řekl, že v poslední době akorát stihl dohovat otce, což znamenalo dennodenně tatínka umývat, holit, krmit i jinak mu posloužit, že tedy ani neví, kdo vyhrál SuperStar.

Já jsem to sice věděl, ale přesto jsem se cítil poklizeně.

P. S. O dvou věcech jsem si myslel, že po osmdesátém devátém zajdou na úbytě, alespoň tak to k nám ze Západu prosakovalo. Že

herci budou běhat mezi Košicemi a Prahou, aby stejně jako v Americe smluvně „poštěkávali“, rozuměj tu a tam si v nějakém divadle na smlouvu stříhli nějaký ten štek. A taky noviny a časopisy že vyhynou, protože už nebudou žádní pionýři, kteří by nosili do školy sběr. Jak hluboce jsem se zvláště s těmi Košicemi mýlil!

Z kolika mastně lesklých časopisů se dnes člověk od herců a zpěvaček dovídá, jak by měl žít, jak si zařídit vilu, jak má vypadat, aby vypadal jako chlap.

Podotýkám, že se s tím podzámeckým čtivem setkávám pouze u našeho v samošce. Když čekávám v řadě před pokladnou, zpravidla „hodím čučku“ na titulky polehávající hned vedle kasy. Tuhle tam na obálce jednoho vypovídaly milenky Celebrit o pindourech svých Celebrit. No, nekup to.

Ale přesto jsem zhřešil. Seděl jsem nedávno s jiným málo známým přítelem (instalátérem, 67 let), jemuž čerstvě od lože i od stolu odloučená žena (kuchařka) vzkázala, že bude v tu a tu hodinu v té a té hospodě, jestli chce, ať se na ni přijde podívat... A tak jsme tam byli a přesně. A po celou dobu, co jsme seděli, lámal ten instalatér do sebe jedno pivo za druhým a jak zamilovaný študent pořád hleděl k barpultu, kde jeho pětapadesátiletá bývalá polykala panáky. A tak abych nečuměl do cizího neštěstí, otevřel jsem to lesklé umolousané, podobné časopisu, které se tam na stole povolovalo, a listoval a listoval, až jsem narazil na stránku, kde redaktoři nabádali čtenáře, aby s kamerami špehovali herce a herečky, zpěváky a zpěvačky a výsledky posílali do onoho Spi.

A přitom, co tady přede mnou chybělo k tomu, aby ten instalatér tu kuchařku chytil, jak se říká, za flígr... Ale o krveprolití máloznámých by ten špiclovský časopis zřejmě ani nezakopl...

Stejně jako lid o mezinárodní setkání spisovatelů v Luhačovicích. Seděli jsme tam na kolonádě na terase cukrárny, spisovatelé z Rakouska, Polska, Slovenska, Česka a Valašska a štafetně žmolali kolík mikrofonu a sdělovali sobě, tomu horku a těm třem omylem zbloudilým divákům své žalozpěvy. Sobě a těm třem, kteří se ovšem při kterémsi mikrofonové střídačce velice rychle zvedli. A tak z toho, co by mohlo lidstvo zajímat, bych pro historii akorát zachoval, že spisovatel Antonín Bajaja tam polil básníka Kovandu pivem. A podle některých Valachů prý chca.

Nemyslet dvoubarevně

Můj oblíbený autor Konstantin Paustovskij píše, že ještě v rané dospělosti žil v představách, že za hraniční závorou Ruska končí koleje a tráva je náhle jiné, nezelené barvy.

Z hlediska politického je to, zdá se, naprosto všeobecné mínění. Říct, že na fašismu nebylo všechno až tak špatné, si nedovolí vůbec nikdo, protože by tím spáchal společenské harakiri.

Vzpomínám si, jak mně podstatnou část předchozí věty řekl jeden Polák, jak na potvoru jménem Dobropolski, s nímž jsem byl nucen trávit v jednom apartmánu v Itálii dovolenou, a jak bych mu býval byl za tu myšlenku provedl něco v duchu toho slovesa trávit. Nicméně co s větami typu těch, které se za druhé světové objevovaly zcela běžně, namátkou třeba od slavného spisovatele Henry Millera: „Ale já jsem teď nabitý záští a odhodlám zasvětit svůj život a všechny své síly tomu, abych přispěl nejen k Hitlerovu pádu, ale i ke kastraci celého německého národa.“

My, co jsme žili velkou část života za komunistů (a nedejbože i publikovali), jsme občas závisláky na černobílém vidění obviňování z kolaborace či v lepším případě dotazování, jak jsme ve stávající atmosféře mohli vůbec žít. Když v té době se dalo prý jenom chlastat, píšou někteří.

Ale něco jiného je, jak víme, pracovat v kotelně a něco jiného třeba coby učitel.

Shodou okolností jsem obě profese v osmdesátých letech zastával, takže se do bývalých disidentů nemíním strefovat ani náhodou.

Ale v kotelně za vás hoří kotel, při vyučování musíte hořet vy. Aby žáci aspoň doutnali... V kotelně můžete myslet na lidstvo, ve škole na děcka... Hotovo, šmytec.

Například: V roce 1990 jsem se měl stát ředitelem jedné Lidové školy umění. Starý ředitel se odvolával, já jsem se rozhodoval, běhal na schůze, a co si budeme nalhávat, vyučování trpělo. Máte-li někdy tendenci si něco v sobě okecat, svěřte se dětem. Dítě většinou nemívá problém vám vytříít zrak. Aspoň mně tak učinila Michalka Studeníková (9 let): „Pane učiteli, já jsem sem chodila hlavně proto, že tu byla dycky sranda, a teď nic. Teď je tu nuda.“ Marně jsem Michalce vysvětloval, že se hýbou dějiny, že řešíme...

„Pane učiteli, ale to mě nezajímá. To je váš problém.“ A trvala na legraci čili na radosti, kterou má dospělý děcku vždycky zajistit.

Ochránit jeho ráj. Jediný ráj, který na světě existuje.

V té době raných devadesátých, pro někoho nelegračních let, v té době, kdy ještě děti jezdily na školní výlety (sic!), jsme byli na jednom takovém a stavili jsme se v Olomouci a tam na parkovišti vybíral parkovné veselý člověk s kratší rukou a při platbě jsme spolu dali řeč, teda on dal řeč, o tom jak se jejich pobočka (družstva invalidů) dovede bavit, že možná nevím, jak takový mrzák dovede sám sebe třeba shodit. Že pořádají rockfesty a jiné zábavní podniky a jestlipak znám tu píseň Tuhle rundu platím já? Tak jeden z nich ji tuhle celou zazpíval a v angličtíně a na závěr hodil do davu svoji protězu, tak se, vážený pane, on odvázal.

A minulou neděli jsme byli s našimi slepými maloškami v zoo. Vyšli jim vstříc. Injekcemi uspali hrocha, lva, pár opic a lachtana. Doposud ty jejich děti znaly ta zvířata jen z vyprávění. Tak aby věděly, jak vypadají, mohly si tedy každé zvíře osahat od hlavy k ocasu. A že si je osahaly, pane! Byste nevěřil, pane, jaké hodnoty naše děti potom nakreslily na chodník!